

Diyarbakır İli Keçicilik İşletmelerinin Yapısal Özellikleri

B. Araç İ. Daşkiran

Dr. UN- FAO, Sub-regional Office For Central Asia (FAOSEC), Ankara

Diyarbakır İli keçicilik işletmelerinin yapısal özelliklerini belirlemek amacıyla düzenlenen bu çalışma, Diyarbakır Merkez, Çınar, Çüngüş, Ergani ve Eğil ilçelerindeki toplam 125 işletmede yürütülmüştür. Araştırma materyali işletmelerin yapısal özelliklerini belirlemek üzere, işletmelerin üretim sistemleri, barınak şekilleri, yayla ve mera kullanım durumları, çoban kullanımı, kış bakımı ve besleme sistemleri ile sağma ilişkin veriler değerlendirilmiştir.

Araştırma sonucu işletme başına düşen ortalama hayvan sayısı keçi, çepiç, teke, oğlak, koyun, koç ve kuzu sırasıyla; 38.02, 10.88, 2.17, 30.54, 38.71, 2.76 ve 27.11 baş bulunmuştur. Keçi yetiştiren işletmelerdeki sürülerin laktasyon süresinin 2.5-5.5 ay, süten kesim yaşının ise, 1.5-3.5 ay arasında değiştiği belirlenmiştir. Meraya dayalı yetiştiricilik yapan işletmelerde sürüler ortalama 107.92 gün yaylada otlatılmaktadırlar. Araştırma materyalini oluşturan işletmelerin hayvan barınakları incelendiğinde; ağılların %64'nun taş, %36'sının ise briketten yapılmış olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Diyarbakır, keçicilik işletmeleri, yapısal özellikler

The Structural Characteristics of Goat Farms of Diyarbakır Province

This research was carried out to determine structural characteristics of Goat farms of Diyarbakır province in Diyarbakır central district, Çınar, Çüngüş, Ergani and Eğil county with total 125 farms. To identification structure of farms in this research, some data were collected and evaluated such as production systems, barn types, utilization pasture and grazeland, shepherd situation, milking systems and supplement feeding systems in winter time.

At the end of the research average number of animal per farms; goat, yearling, he-goat, kid, sheep, ram and lamb numbers were found as 38.02, 10.88, 2.17, 30.54, 38.71, 2.76, 27.11 head respectively. Lactation period and weaning age were found; 2.5-5.5 months, 1.5-3.5 months respectively in goat breeding farms. Goat flocks were grazed average 107.92 day/year in the goat farms which are breeding system depend on pasture. The animal barns were built as stone (64%) and briquette (36%).

Key words: Diyarbakır, goat farms, structural characteristics

Giriş

Hayvansal üretim kaynakları arasında yer alan keçi, özellikle orman ve orman içi bölgelerde, masrafsız üretim için ilk akla gelen hayvan türüdür. Dünya keçi popülasyonu yaklaşık 850 milyon baş olup, bu popülasyonun %70'i tropik ve subtropik bölgelerde yetiştirilir (Anonim, 2003; Güney ve Darcan, 2001). Nitekim keçinin yoğun yetiştirildiği Akdeniz bölgesi de tropik ve subtropik iklim kuşağında yer almakta olup, bölgenin toprak yapısı, ekolojisi, sosyo-ekonomik yapısı ve doğal bitki örtüsü masrafsız keçi üretimine son derece uygundur (Keskin, 1996).

Türkiye keçi popülasyonunun %93.4 ünü Kıl, %6.6 sını ise Ankara, Kilis ve Malta gibi sütçü keçi ırkları oluşturmaktadır (Anonim, 2004).

Türkiye toplam kırmızı et üretiminin %3.4 ü, süt üretiminin ise %2.6 sını keçi tarafından sağlanmaktadır (Anonim, 2004). Keçi eti, maliyetinin kuzu ve koyun etine göre düşük

olması nedeniyle gelişmekte olan ülkelerde daha fazla talep görmekte, birçok ülkede sevilerek tüketilmekte hatta koyun etine tercih edilmekte ve bu tip ülkelerde koyun eti ile arasında fiyat farkı dahi bulunmamaktadır (Kaymakçı ve Aşkın, 1997). Keçi sütü ve peynir üretimi açısından Fransa gibi ülkeler önemli ölçüde gelir sağlarken Türkiye genelinde bu önemli protein kaynağına gereken önem verilmemekte, insan sağlığı (özellikle bebek sağlığı) yönünden son derece değerli olmasına karşın farklı ürünlere (peynir çeşitlerine) işlenmemektedir.

Ülkemizde keçicilik yapan işletmelerin genel özelliği, işletmelerin arazi varlığının yetersiz olması veya hiç arazi varlığına sahip olmamalarıdır. Türkiye'de bulunan tarım işletmelerinin %90.4 ü ise hiç keçi beslememektedir (Soysal ve ark., 2005).

Diyarbakır İlinde keçi yetiştiriciliği bölge genelinde hakim ırk olan Kıl keçisi yetiştiriciliği

şeklinde yapılmaktadır. Türkiye genelinde de keçi yetiştiren işletmeler alanlarında özelleşmemiş olup, keçi yetiştiriciliğini koyuncululuğun yanında tali olarak yapmaktadırlar. Sadece keçi yetiştiriciliği yapan ihtisaslaşmış keçi işletmesi yok denecek kadar azdır.

Araştırmanın yapıldığı bölgede keçi yetiştiriciliği yapan işletmelerin karşılaştıkları sorunlara çözüm önerileri geliştirilmesi amaçlanan bu araştırmada, keçicilik işletmelerinin yapıları, yetiştiricilerin geleneksel veya bilimsel yöntemleri kullanılıp kullanılmadığı ve yetiştiricilerin sosyo-ekonomik durumları irdelenmiştir.

Materyal ve Yöntem

Materyal

Çalışma materyalini, Diyarbakır İlini temsil edecek nitelikte ve sayıda rasgele seçilmiş köylerdeki işletmelerden anket yoluyla elde edilen veriler oluşturmaktadır. Bu amaçla, Diyarbakır'a bağlı Merkez, Çüngüş, Çınar, Eğil ve Ergani ilçelerine bağlı 25 köyden 125 işletme tesadüfi olarak seçilmiştir. Çoğunluğu temsil etmesi açısından keçi sayısı fazla olan ilçeler tercih edilmiştir.

Yöntem

Araştırmada basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde ana kitle bilinmemekle birlikte, seçilen az sayıdaki örnekten yani 5 ilçenin 5'er köyünden toplam 125 işletmeden ana kitleye ilişkin veriler hesaplanmıştır. Basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre %95 güven sınırları içinde 125

adet işletmeden alınan örneklerin yeterli olabileceği sonucuna varılmıştır. Çalışmada keçi varlığı 10 başın üzerinde olan işletmeler ana kitleyi oluşturmuş, bu ana kitleden basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle örnek işletme sayısı hesaplanmıştır (Güneş ve Arıkan, 1988).

Anketlerin analizleri Minitab for Windows paket programında yapılmıştır (Anonim, 1993).

Bulgular

İşletme Sahiplerinin Eğitim Durumu

Çalışmanın yürütüldüğü ilçelerdeki işletme sahiplerinin eğitim durumlarına ilişkin bilgiler Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1'den anlaşılacağı üzere Diyarbakır Merkez ve ilçelerinde keçi yetiştiriciliği yapan işletmelerin sahipleri ağırlıklı olarak ilkökul mezunları oluşturmaktadır. Merkez ilçe ve Eğil'in köylerinde ise lise mezunu işletme sahibi bulunmamaktadır.

İşletmelerin Alet ve Makine Varlığı

Diyarbakır Merkezine bağlı köylerdeki keçi yetiştiriciliği Karacadağ eteklerinde yoğunlaşmıştır. Bu bölgede yaşayan yetiştiricilerin gelir seviyesi oldukça düşüktür. Merkezine bağlı 5 köyde yapılan araştırmada, sadece 6 adet traktörü bulunan işletme tespit edilmiş olup Merkez ilçe (%12) diğer ilçelere göre en düşük seviyede traktör varlığına sahip ilçe olarak belirlenmiştir. İşletmelerin sahip olduğu alet ve tarımsal makine sayıları Çizelge 2'de özetlenmiştir.

Çizelge 1. İşletme sahiplerinin eğitim durumu

Table 1. Educational status of employer

Eğitim Durumu	İşletme Sayısı ve Oranı	Merkez (n=25)	Çınar (n=25)	Çüngüş (n=25)	Ergani (n=25)	Eğil (n=25)	Toplam (n=125)	Genel Oran (%)
İlkokul	İşl.Say.	20	19	17	19	17	92	-
	Oran (%)	21.73	20.65	18.48	20.65	18.48	100	73.6
Ortaokul	İşl.Say.	5	4	6	4	8	27	-
	Oran (%)	18.52	14.81	22.22	14.81	29.63	100	21.6
Lise	İşl.Say.	-	2	2	2	-	6	-
	Oran (%)	-	33.33	33.33	33.33	-	100	4.8

Çizelge 2. İşletmenin alet ve makine varlığı (adet)
Table 2. Technical equipment status of farms (number)

Alet ve Makine	İşletme Sayısı ve Oranı	Merkez	Çınar	Çüngüş	Ergani	Eğil	Toplam
Traktör	İşl. Say.	6	11	10	9	14	50
	Oran (%)	12	22	20	18	28	100
Biçer-Döver	İşl. Say.	1	-	1	1	1	4
	Oran (%)	25	-	25	25	25	100
Kamyonet	İşl. Say.	1	4	-	-	-	5
	Oran (%)	25	75	-	-	-	100
Patöz	İşl. Say.	4	8	3	2	5	22
	Oran (%)	18.18	36.36	13.64	9.09	22.73	100
Mibzer	İşl. Say.	2	8	9	6	7	32
	Oran (%)	6.25	25	28.13	18.75	21.88	100
Pulluk	İşl. Say.	2	6	8	6	7	29
	Oran (%)	6.90	20.69	27.59	20.69	24.14	100

İşletmelerin Hayvan Varlığı

İşletmelerde bulunan hayvan varlığının ilçelere göre dağılımını gösteren değerler Çizelge 3'de sunulmuştur. Koyun ve keçi sayıları bakımından ilçeler arasındaki benzerlik, koyun ve keçilerin büyük bir oranda birlikte yetiştirildikleri sonucuna varmamıza neden olmaktadır. En fazla keçiye sahip ilçe; 1.515 baş

ile Eğil, en az keçiye sahip ilçe ise 581 baş ile Merkez İlçedir. Çüngüş'te 1.054, Ergani'de 928 ve Çınarda 678 baş keçi bulunmaktadır. Az sayıda keçi varlığına sahip ilçelerdeki işletmeler, özellikle keçiye koyun sürülerini gezdirmek, hane halkının et ve işletmenin nakit ihtiyacını karşılamak için yetiştirmektedirler.

Çizelge 3. İşletmelerde bulunan hayvan varlığının ilçelere göre dağılımı (baş)
Table 3. Distribution of livestock population per county (head)

İlçeler	Merkez	Çınar	Çüngüş	Ergani	Eğil	Toplam	İşl.Ort Hayvan Sayısı
Buzağı	113	115	68	66	117	479	3.83
Dana	46	58	31	42	56	233	1.86
İnek	226 ^a	209	108	96 ^b	172	811	6.48
Tosun	93	19	4	6	21	143	1.14
Boğa	22	18	6	7	14	67	0.53
Kuzu	715	757	458 ^{a*}	464 ^a	995 ^b	3.389	27.11
Toklu	334	289	180	220	371	1.394	11.15
Şişek	67	97	31	25	27	247	1.17
Koyun	1.265 ^a	1.173	615 ^b	586 ^b	1.200 ^a	4.839	38.71
Koç	103	107	38	38	60	346	2.76
Oğlak	399 ^a	477 ^a	832 ^a	769 ^a	1.341 ^b	3.818	30.54
Çepiç	149	180	283	319	430	1.361	10.88
Seis	29	71	54	26	92	272	2.17
Keçi	581 ^a	678 ^a	1.054 ^a	926 ^a	1.515 ^b	4.754	38.02
Teke	49	41	50	53	79	272	2.17

* a, b: P<0.05 Aynı satırda farklı harfi alan ortalamalar arasındaki fark önemlidir.

Çoban Kullanımı

Çizelge 5'den görüldüğü üzere Çınar ve Çüngüş ilçelerinde işletmeler genellikle çoban ihtiyacını hane halkı bireylerinden karşılamakta, kalabalık sürülere sahip işletmelerde ise aile işgücüne ek olarak dışarıdan çoban tutabilmektedirler.

Çoban ücreti sürünün büyüklüğüne göre değişmekle birlikte, yayla ve mera süresiyle de ilişkilidir. Bazı bölgelerde çoban ücreti yerine "hak" adı altında işletme sahibinden hayvan da alınabilmektedir.

Çizelge 5. Çoban kullanım şekli ve sayısı (kişi)
Table 5. The using form of shepherd style and number (person)

Çoban Kullanım Şekli	Çoban Sayısı, İşletme sayısı ve % Oranı		Merkez	Çınar	Çüngüş	Ergani	Eğil	Genel Ort.
Aileden	Tek Çoban	İşl. Sayısı	20	23	23	23	21	110
		Oran (%)	18.18	20.91	20.91	20.91	19.09	100
	İki Çoban	İşl. Sayısı	-	1	1	-	1	3
		Oran (%)	-	33.33	33.33	-	33.33	100
Dışarıdan	Tek Çoban	İşl. Sayısı	7	12	10	12	11	52
		Oran (%)	13.46	23.08	19.23	23.08	21.15	100
	İki Çoban	İşl. Sayısı	1	-	-	-	3	4
		Oran (%)	25	-	-	-	75	100
	Üç Çoban	İşl. Sayısı	-	-	-	-	1	1
		Oran (%)	-	-	-	-	100	100

Çizelge 6. İlçelerdeki çoban bulunduran işletme sayıları ve Çoban Ücreti
Table 6. Number of farms according to shepherd position and shepherd payment rates per county

İlçe	$\bar{X} \pm S_x$	Çoban Ücreti (YTL/Yıl)	
		En Düşük	En Yüksek
Merkez	2.063±274	500	3.000
Çınar	2.000±75.9	1.500	2.500
Çüngüş	1.820±138	1.000	2.500
Ergani	1.358±106	1.000	2.200
Eğil	1.770±213	1.000	4.000

Hayvan Yetiştirme Uygulamaları

Yetiştirme Sistemi, Sürü Yönetimi ve Barınak Tipi

Diyarbakır ili keçicilik işletmelerinde teke katımı genellikle serbest olarak yapılmaktadır. Teke katım oranı ortalama 1/16.72'dir. İlçelere göre değişmekle birlikte teke katım oranının en düşük olduğu ilçe 1/20.08 ile Çüngüş olup bu ilçeyi sırasıyla; Çınar, Ergani, Eğil ve Merkez

ilçeleri; 1/18.32, 1/16.96, 1/16.56, 1/11.64 teke katım oranları ile takip etmektedir.

Araştırmanın yürütüldüğü işletmelerde, teke katım süresi ortalama 55.44 gün, en uzun teke katım süreleri 62.4 gün ile Eğil'de ve 61.2 gün ile Çüngüş'de belirlenmiştir. En kısa süren teke

katım süresi 48.6 ile Çınar İlçesinde belirlenmiştir. Bu ilçeyi 51.6 gün ile Merkez ve 53.4 gün ile Ergani İlçesi takip etmektedir.

Ergani ve Eğil ilçelerinde Ağustos-Eylül aylarında teke katan işletmelerin oranı %30.56'dır. Çınar İlçesinde aynı dönemde yapılan teke katımı %2.78 ile oldukça düşük seviyededir. Eylül-Ekim döneminde yapılan teke katımında Çüngüş İlçesi ilk sırada yer almıştır. İşletmelerde genel olarak teke katımının en yoğun görüldüğü dönem Eylül-Ekim aylarıdır. Ekim-Kasım aylarında ise Ergani ve Eğil'de teke katımı görülmemekte, Çınar ilçesinde ise %54.55 oranında işletme sürüsüne teke katmaktadır.

İşletmelerdeki hayvan barınakları (ağıl, ahır)'na ilişkin sorulara alınan cevaplara dayalı olarak araştırmaya konu işletmelerde, barınakların taş veya briketten yapılmış olduğu belirlenmiştir. Barınaklarda başka bir tür yapı malzemesine rastlanılmamıştır. Bölgede uzunluğu 40-50 metreye varan hayvan barınaklarına sıkça rastlamak mümkündür. Çatı malzemesi olarak toprak, beton veya saç

kullanılmaktadır. Çüngüş'teki barınaklar tavuk kümselerine benzer şekilde uzun şekilde planlanmakta, havalandırma ve aydınlatma koşulları yeterli seviyede bulunmaktadır. Yaylacılık yapan işletmeler ise kıl çadırları barınak olarak tercih etmektedirler.

Hayvan barınaklarının %64'ü taş, %36'lık kısmı ise briketten yapılmıştır.

Oğlakların sütten kesim zamanı, yaşı ve laktasyon süresi

Çalışılan işletmelerin %60.8'inde sütten kesim zamanı Haziran ayında yoğunlaşmaktadır. En yüksek ikinci sütten kesim zamanı ise Mayıs ayında (%36.8) olup diğer aylardaki sütten kesim oranlarına ait bilgiler Çizelge 7' de özetlenmiştir.

Araştırma sonucu çalışılan 5 İlçede bulunan işletmelerdeki keçilerin ortalama laktasyon süreleri belirlenmiş olup sonuçlar ilçelere göre Çizelge 8'de özetlenmiştir. Laktasyon süresi ilçelere göre 2.5-5.5 ay arasında değişim göstermektedir.

Çizelge 7. Oğlakların sütten kesim zamanının ilçelere göre dağılımı
Table 7. Kids weaning time according to per county

İlçeler	Sütten Kesim Döneminin İlçelere Göre Dağılımı			
	Nisan	Mayıs	Haziran	Mayıs-Haziran
Merkez	-	8	17	-
Çınar	-	5	20	-
Çüngüş	1	14	9	1
Ergani	-	12	13	-
Eğil	-	7	17	1
Toplam	1	46	76	2
Genel Oran(%)	0.8	36.8	60.8	1.6

Çizelge 8. Laktasyon süresi ve Sütten kesim yaşı (ay)
Table 8. Lactation period and weaning time (month)

İlçeler	Laktasyon Süresi $\bar{X} \pm S_{\bar{x}}$	Sütten Kesim Yaşı $\bar{X} \pm S_{\bar{x}}$
Merkez	4.64±0.07 ^a	2.72±0.07 ^a
Çınar	4.82±0.10 ^a	2.74±0.1 ^a
Çüngüş	4.34±0.13 ^b	2.72±0.07 ^a
Ergani	4.42±0.10 ^b	2.32±0.06 ^b
Eğil	4.46±0.09 ^b	2.38±0.07 ^b

a-b: P<0.05

Yıllık Hayvansal Gelir Düzeyi

Canlı hayvan satışından elde edilen gelirler

Diyarbakır'da canlı küçükbaş hayvan fiyatı 2006 yılı itibariyle ortalama 121.68 YTL olarak belirlenmiştir. Canlı hayvan fiyatının en yüksek olduğu ilçe 127.08 YTL ile Merkez, en düşük fiyat ise 117.24 YTL ile Çüngüş İlçesidir. Araştırma yapılan işletmelerin tamamında satılan 6.393 baş ve evde tüketilen 363 baş canlı hayvanın getirisi 823.583.56 YTL ve işletme

başına ortalama gelir 6.588.66 YTL olarak belirlenmiştir. Canlı hayvan satışından en fazla gelir elde eden işletmeler, Eğil İlçesinde bulunmaktadır. En düşük gelir ise 3.596.92 YTL ortalama ile Çüngüş İlçesinde hesaplanmıştır. Canlı koyun ve keçi satışına ilişkin veriler ilçelere göre Çizelge 9'da özetlenmiştir.

Çizelge 9. Canlı koyun ve keçi satışından elde edilen gelirler(YTL)
Table 9. Incomes from live sheep and goat sell(YTL)

İlçeler	Satılan (baş)	Evde Tük.(baş)	Ortalama Fiyat	Toplam Gelir	Ort. Gelir
Merkez	862	63	127.08	117.549.00	4.701.96
Çınar	1.098	60	118.76	137.524.08	5.500.96
Çüngüş	698	69	117.24	89.923.08	3.596.92
Ergani	1.310	75	123.12	170.521.20	6.820.85
Eğil	2.425	96	122.20	308.066.20	12.322.65
Toplam	6.393	363	121.68	823.583.56	6.588.66

Süt üretimi ve geliri

Anket çalışması yapılan Diyarbakır İli ve ilçelerinde süt kg fiyatı 0.73 YTL dir. Sütün en pahalı satıldığı işletmeler 0.76 YTL/kg ile Merkez; en düşük fiyattan satan işletmeler ise 0.71 YTL/kg ile Çüngüş İlçesinde bulunan işletmelerdir. Çüngüş'teki işletmelerin bir çoğu

sütü peynire işleyerek pazarlamaktadır. En fazla süt üretimi 72.000 kg ile Çınar İlçesinde gerçekleşmekte buna bağlı olarak işletme başına süttten elde edilen gelir 2.268.94 YTL ile bu ilçede gerçekleşmektedir (Çizelge 10).

Çizelge 10. Süt üretimi ve gelirleri
Table 10. Milk production and incomes

İlçeler	Satılan (kg)	Ev.Tük (kg)	Ortalama Litre Fiyat (YTL)	İşletme Ort.Geliri (YTL)
Merkez	61.100	5.575	0.76	2.016.25
Çınar	72.000	5.280	0.73	2.268.94
Çüngüş	31.500	4.690	0.71	1.030.69
Ergani	23.500	5.100	0.72	820.02
Eğil	49.850	4.980	0.74	1.620.34
Toplam	237.950	25.625	0.73	1.542.48

Sonuç

Araştırma bölgesindeki keçicilik işletmeleri dağlık ve engebeli alanlarda bulunmakta olup yetiştirilen yaygın ırk kıl keçisidir. Bölgede yetiştirilen kıl keçilerde yaygın vücut örtüsü rengi siyah olmakla birlikte kahve renkli keçilere de rastlamak mümkündür. İşletmelerin büyük bir kısmında keçi koyunla bir arada yetiştirilmekte nadiren bazı dağ köylerinde sadece keçi yetiştiren işletmelere rastlanılmaktadır. Koyun ve keçi yetiştiren işletmelerin çoğunda az da olsa büyükbaş hayvan (inek, düve ve dana) bulundurulmaktadır.

Araştırmaya konu işletme sahiplerinin büyük bir kısmının eğitimi düzeyi ilkökul seviyesinde olup ortaokul ve lise mezunu olan yetiştirici oldukça azdır. Aileleri oluşturan fert sayısı kalabalık grup olarak değerlendirilmiş, işletmelerde 10-55 yaş arası fert sayısı ortalama 5.75 kişi olarak belirlenmiştir. Çalışma sonucu elde edilen fert sayıları Dellal(2001), Direk ve ark.(2000), Karaca ve ark.(1993)'nın belirledikleri değerlerden daha düşüktür.

Diyarbakır Merkez ve Çınar İlçelerinde bulunan işletmelerden alçak yerlerde bulunanlar genelde yaylacılık tarzı yetiştiriciliği benimsemişler ve tüm aile fertleri ile birlikte yazları, özellikle Karacadağ yükseklerine doğru göç ederek yetiştiricilik faaliyetlerini sürdürmektedirler. Yaylacılık tarzında yetiştiricilik yapan işletmeler, gerek kendilerinin gerek hayvanların barınma ihtiyacını kıl çadır kurmak suretiyle gidermektedirler.

İşletmeler çoban ihtiyacını genelde kendi aile fertlerinden sağlamaktadırlar. Aile fertlerinin yaş veya sayısı yeterli değilse dışardan da çoban tutma yoluna gidilmektedir. Bazı işletmeler birleşip küçük sürüler oluşturarak ortak çoban tutmakta, çobanlara mevsim ve keçi sayısına göre ücret ödemektedirler. Diyarbakır'daki çalışmada çoban ihtiyacının aile işgücünden karşılanma oranı %90.4, hane halkı dışından çoban çalıştıran işletme oranı ise %9.6'dır.

Türkiye'de ekstansif küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yapıldığı işletmelerin büyük çoğunluğunda yapılan serbest usulde aşım uygulaması Diyarbakır ili keçicilik işletmelerinde de uygulanmaktadır. Diyarbakır ili keçicilik işletmeleri de geleneksel usullerden kopmakta güçlük çekerken bilimsel yeniliklere alışmakta zorlanmaktadır. Nitekim teke katımında uygulanan serbest usulde aşım uygulaması Aydın ve Dellal(2001), Direk ve ark.(2000) ve Soysal ve ark.(2005)'nin bulguları ile paralellik göstermektedir.

Kaynaklar

- Anonim, 1993. Minitab, 1993. Minitab Reference Manuel Released 9 for Windows, July 1993 by Minitab inc.
- Anonim, 2003. FAO. Data Statistics. www.fao.org/datastatistics
- Anonim, 2004. Türkiye İstatistik Yıllığı. ISSN:0082-691X. Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları. Ankara.
- Aydın, S., ve G., Dellal, 2001. Artvin İlinin Koyun Yetiştiriciliğinin Yapısal Özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootečni Bölümü. Ankara.
- Dellal, G., 2001. Isparta İlinde Sürdürülebilir Keçi Yetiştiriciliği. Süleyman Demirel Üniv. Zir. Fak. Zootečni Bölümü. Isparta
- Direk, M., A., Öztürk ve S., Boztepe, 2000. Konya İlindeki Koyunculuk İşletmelerin Yapısal Özellikleri. S.Ü. Z.F.Dergisi 14 (21): 49-58. Konya
- Güneş, T., ve R., Arıkan, 1988. Tarım Ekonomisi İstatistiği. Ank. Üniv. Zir. Fak.Yay: 1049. Ders Kitabı: 305.

Araştırma sonucu elde edilen bulgular ışığında, Diyarbakır yöresindeki keçicilik işletmelerinin durumlarının iyileştirilebilmesi için şu tedbirler önerilebilir.

-İşletmelerin çoğunda kış yemlemesi için ağırlıklı olarak kullanılan samanın yanında kuru ot verilmesi yaygınlaştırılmalı, kışlık yem stoğunun temini için yaz döneminden hazırlıklar yapılmalıdır. Yem bitkilerinin kullanımı artırılmalı ve bu tür bitkilerin ekimi teşvik edilerek; sulu tarım alanlarında yem bitkisi üretim alanları tesis edilmelidir.

-Yetiştiriciler gebelik dönemi ek yemleme ve aşım dönemi ek yemleme konularında çeşitli toplantı ve eğitim programları ile tarım danışmanları tarafından bilgilendirilmelidirler.

-Keçilerden elde edilen süt ve süt ürünlerinin pazarlanması sorununa çözüm bulunmalıdır.

-Keçi kılından faydalanma olanakları artırılmalı ve keçi kılı daha ekonomik bir şekilde değerlendirilerek aile ekonomilerine katkı sağlayacak şekilde pazarlama olanakları yaratılmalıdır.

-Diyarbakır yöresinin belirli bir bölümünde yapılan bu araştırmanın sonuçları, yörede hayvancılık yapan işletmelerden özelde keçi yetiştiriciliği ile uğraşan işletmelerin genel yapısal özelliklerini ortaya koymuş olup bölgede yapılacak keçicilik ile ilgili çalışmalara bir taban oluşturmuştur.

- Güney, O., ve N., Darcan, 2001. Süt keçiciliğinde İleri Tekniklerin Uygulanabilirliği İçin Gerekli Koşullar. Çanakkale'de Keçi Yetiştiriciliği Paneli. 12 Haziran., Çanakkale.
- Karaca, O., Y., Vanlı, M., Kaymakçı, T., Altın ve A., Kaygısız, 1993. Doğu Anadolu Bölgesinde Koyun Yetiştiriciliğinin Sosyolojik Ekonomik ve Genetik Görünüşü. YYÜ.Araş. Fonu Projesi. No:90.ZF.071.YYÜ. Van.
- Kaymakçı, M., ve Y., Aşkın, 1997. Keçi Yetiştiriciliği. (Ed.M, Kaymakçı., Y, Aşkın.) Ankara.
- Keskin, M., 1996. Hatay Bölgesinde Süt Keçisi Yetiştiriciliği ve Sorunları. 1. Ulusal Zootečni Bilim Kongresi. T.C.Ziraat Bank.Kültür Yay.: 19.
- Soysal, M. İ., S., Kök, E. K., Gürcan ve L.M., Özdüven, 2005. Edirne İli Keçiciliği Üzerine Bir Araştırma. Süt Keçiciliği Ulusal Kongresi. 3-7 Ocak 2005. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootečni Bölümü. İzmir.